

Vì sao có nhiều người và nhiều quốc gia nghèo?

Tác Giả: Nguyán Quác Khái
Thứ Sáu, 29 Tháng 4 Năm 2011 19:24

Kät quä của cuộc nghiên cứu cho thấy là Việt Nam có 12.3 triệu người sống với mức dân số 86.1 triệu, tỷ lệ nghèo 14.3%, số người mắc nghèo đa chiều.

Cä quan Phát Triển Liên Hiệp Quốc (United Nations Development Program – UNDP) với sự cộng tác của Oxford University, đã thực hiện một nghiên cứu về nghèo đói và phát triển con người trong những năm gần đây với 104 quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam và Trung Quốc. Khoảng 1.75 tỷ người trên thế giới sống với các quốc gia này, tỷ lệ nghèo 1/3, số người mắc nghèo đói được đo lường theo chỉ số nghèo đa chiều (multidimensional poverty index – MPI) bao gồm các khía cạnh như giáo dục, sức khỏe, và dịch vụ. Cũng theo cuộc nghiên cứu này, khoảng 2.6 tỷ người trên thế giới sống với mức thu nhập dưới 2 Mỹ kim mỗi ngày.

Vùng Sub-Sahara châu Phi có tỉ lệ nghèo đói cao nhất. Tỉ lệ này tăng 3% với Nam Phi đến 93% với Niger. Tuy nhiên Nam Á châu chỉ có 51% dân số nghèo châu thế giới (844 triệu người) và Phi châu chỉ có 28% (458 triệu người), và Đông Nam Á và Thái Bình Dương chỉ có 15% (247 triệu người).

Kät quä của cuộc nghiên cứu cho thấy là Việt Nam có 12.3 triệu người sống với mức dân số 86.1 triệu, tỷ lệ nghèo 14.3%, số người mắc nghèo đa chiều. Tỉ lệ số người có thu nhập dưới 2 Mỹ kim mỗi ngày là 48% và theo mức nghèo quốc gia là 29%. Việt Nam xếp hàng thứ Trung Quốc có 165.8 triệu người trên dân số 1,329.1 triệu, tỷ lệ nghèo 12.5%, số người mắc nghèo đa chiều. Tỉ lệ số người có thu nhập dưới 2 Mỹ kim mỗi ngày là 36% và theo mức nghèo quốc gia là 3%.

Tình trạng nghèo đói và khác biệt giới nghèo đáng kể trên thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng là một đä tài làm cho nhiều nhà xã hội học và kinh tế gia lo âu. Chúng ta thử làm một cuộc so sánh nhanh chóng giữa các quốc gia để tìm hiểu những nguyên nhân gây ra sự nghèo đói.

Tuäi tác của quốc gia.

Vì sao có nước giàu và nước nghèo?

Tác Giả: Nguyễn Quốc Khánh
Thứ Sáu, 29 Tháng 4 Năm 2011 19:24

Chức chế không phải là vì tuổ tác của nhng quc gia này. Trc nh t chúng ta hãy xem xét m t số nước trên th gi. Vi t-Nam và Trung Qu c đã có trên 4,000 năm. n Đ và Ai C p đã thành lp trên 2,000 năm. Nhng đây là nhng nước nghèo. M t khác, Hoa-K , Canada, Úc Đ i L i, và Tân Tây Lan là nhng nước ch m i thành lp d i 250 năm nay nhng i trong nhng nước giàu nh t th gi. Israel m i lp quc vào năm 1948 t i ph n đ t Palestine. Dân số là 7.5 tri u ng i. Tuy là m t quc gia tr trung, nhng sau m t n a th k Israel đã mau chóng tr thành m t quc gia giàu có v i i t c trung bình m i đ u ng i tính theo m i lc quân bình (purchasing power parity GDP) là 29,500 M kim. East Timor là m t quc gia m i nh t, thành lp vào năm 2002, v i dân số v n v n có kho ng 1 tri u ng i, nhng East Timor là m t trong nhng nước nghèo nh t th gi v i i t c trung bình hàng năm m i đ u ng i tính theo m i lc quân bình là 2,600 M kim.

Tài nguyên thiên nhiên.

S khác biệt giàu nghèo cũng không phải do ngu n tài nguyên thiên nhiên của các quc gia. Th t v y, dân Iraq sống trên m đ u l n th nhì trên th gi v i số đ u đ tr c tính là 115 t thùng , g n b ng 43.5% số đ u đ tr l n nh t th gi i Saudi Arabia. Nhng m c sống của dân Iraq không h n gì dân Vi t-Nam bao nhiêu. T ng số n l ng n i đ a m i đ u ng i theo m i lc quân bình của Iraq là 3,600 M kim, so v i con số của Vi t-Nam là 3,100 M kim vào năm 2010.

Trái i, Nh t B n đ t h p dân đông. T ng số di n tích của Nh t b n là 377,835 Km², h i nh h n ti u bang California. Kho ng 12.1% đ t đai là có th tr ng tr t đ c. Ph n còn l i là đ i núi. Tuy nhiên, Nh t B n có 127 tri u dân, g n g p 4 l n dân số của California. M i năm Nh t B n có kho ng 1,500 tr n đ ng đ t (ph n l n là nhng ch n đ ng nh). Nước Nh t h u nh không có m t khoáng sản nào c . Quc gia này phải nh p c ng m i nguyên li u t cát, sắt thép ph th i, cho đ n đ u thô và th c ph m t kh p n i trên th gi và số n xu t các sản phẩm chế bi n đ xu t c ng đ n h u h t m i quc gia. Ng i ta th y ngay trên đ t M cách xa Nh t B n m t n a vòng trái đ t, nhng đ ng c kh ng l dùng trong k ngh xây c t và nông nghi p n ng c ngàn t n, mang các nhãn hi u nh Komatsu, Hitachi, Mitsubishi, Kubota và Shibaura.

Th y Sĩ là m t thí d khác. T ng số di n tích của quc gia này là 41,300 Km², t ng đ ng v i 12.5% di n tích của Vi t-Nam. Tuy nhiên đ t đai tr ng tr t của Th y Sĩ đ c chế b ng 10% t ng số di n tích. Không nhng th , Th y Sĩ không có đ ng thông th ng ra bi n và hoàn toàn b bao vây b i năm quc gia khác là Đ c, Áo, Pháp, Ý và Liechtenstein. Dân số của Th y Sĩ là 7.6 tri u g m 3 số c dân chính là Đ c, Pháp, và Ý. Vì nhng gi i h n v th i ti t và đ t đai,

Vì sao có nhiều gia súc và nhiều nghề?

Tác Giả: Nguy&n Qu&c Kh&i
Thứ Sáu, 29 Tháng 4 Năm 2011 19:24

---

nông dân Thụy Sĩ chỉ có 4 tháng đi trồng trọt và chăn nuôi gia súc ngoài trời. Tuy nhiên, Thụy Sĩ sản xuất kẹo xúc cù là và sữa bò ngon nhất thế giới. Ngoài ra, quốc gia này còn có những sản phẩm công nghệ tinh xảo mà không một ai trên thế giới có thể sánh kịp: đồng hồ, dao kéo, đồng hồ làm việc, đồng hồ khoa học chính xác và hóa phẩm. Dịch vụ ngân hàng tân tiến của Thụy Sĩ đã thu hút rất nhiều người từ mọi nơi trên thế giới nhờ danh tính của khách hàng và nguồn gốc của tiền tệ được bảo vệ tối đa. Tổng sản phẩm quốc nội của Thụy Sĩ tính theo mỗi đầu quân bình của Thụy Sĩ là 326.5 tỷ Mỹ kim. Con số tổng sản phẩm quốc nội tính theo đầu người là 42,900 Mỹ kim, cao hơn hầu hết các nước ở Âu châu, kể cả Đức và Hoa-Kỳ, ngoài trừ Norway và Luxembourg.

Hòa Lan là một nước rất nhỏ ở Âu châu nhưng cũng đáng chú ý, với dân số là 16 triệu người và diện tích là 41,500 Km² mà một phần năm diện tích nước biển, nên máy bơm phải hoạt động 24 giờ mỗi ngày và 7 ngày một tuần để bơm nước ra khỏi phần đất này. Đất trồng trọt được chỉ chiếm có 26.5%, tuy nhiên Hòa-Lan nổi tiếng với nghề nông nghiệp. Quốc gia này xuất khẩu hoa tulip, hạt giống và các nông phẩm chủ yếu đi khắp thế giới. Ngoài ra, Hòa Lan còn sản xuất đồng hồ kim loại, máy móc điện và điện tử, hóa phẩm. Nghề xây dựng của Hòa Lan rất mạnh. Tổng sản phẩm quốc nội của họ (GDP tính theo mỗi đầu quân bình) là 40,500 Mỹ kim.

Chúng ta chỉ cần phải nghĩ ngợi rất nhiều về những nước như Nhật Bản, Đan Mạch, Hòa Lan, Thụy Sĩ, Tân Gia Ba, và Tân Tây Lan với dân số của tất cả 6 nước cộng lại chỉ bằng 54.6 dân số của Việt-Nam mà phải vì nên trở cho một quốc gia với 90 triệu dân.

Kiến thức

Sự khác biệt giữa nghèo một phần do sự chênh lệch về kiến thức. Người có kiến thức rộng, học lên trình độ cao, ra trường nghề nghiệp có việc làm tốt. Tuy nhiên trên bình diện quốc gia, yếu tố này cũng không có một tầm quan trọng đặc biệt.

Ở Nhật, Trung Quốc, và ngay cả Việt-Nam sản xuất nhiều nhà trí thức, khoa học gia mà kiến thức của họ không thua gì những đồng nghiệp của họ ở những nước Tây phương. Những người trong gia đình các nước giàu như Nhật Bản không có sự khác biệt sâu xa về kiến thức của những người tác viên của họ từ những người nghèo và những người chuyên viên ngoài quốc gia về phía học hỏi kinh nghiệm để phát triển những chuyên viên bản xứ vì sự khác biệt về văn hóa và ngôn ngữ. Những thiêu kinh nghiệm về quốc gia là một yếu tố quan trọng.

Vì sao có nước giàu và nước nghèo?

Tác Giả: Nguy&n Qu&c Kh&i
Thứ Sáu, 29 Tháng 4 Năm 2011 19:24

Ph&n l&n nh&ng phát minh khoa h&c trên th& gi&i t& tr& c đ&n nay đ&u do nh&ng ng& i M&, Đ&c, Pháp, Anh, Thu& Sĩ, và Ý th&c hi&n. Phát minh m&i c&n r&t nhi&u th&i gian. Tuy nhiên h&c h&i nh&ng ti&n b& v& khoa h&c và k& thu&t ngày nay không ph&i là m&t v&n đ& khó khăn. Ng& i Nhật và Đ& Hàn và hi&n nay là Trung Qu&c đã mau chóng h&p th& và áp đ&ng nh&ng ti&n b& khoa h&c vào b& máy s&n xu&t c&a h&. Ngoài ra, chính sách đ&u t& n& c ngoài đã giúp cho vi&c chuy&n giao k& thu&t cho các n& c ch& tr& nên đ& dàng. Thêm vào đó, hàng năm c& trăm ngàn sinh viên t& các n& c Á châu, Phi châu, Châu M& Latin du h&c t& i các c& ng qu&c k& ngh&. Không nh&ng các sinh viên này h&c v& nh&ng môn khoa h&c và k& thu&t mà còn c& v& nh&ng ngành qu&n tr&, kinh t& và tài chánh n&a. V&i các ph&ng ti&n thông tin tân ti&n hi&n nay, ki&n th&c đ& c ph& bi&n r&ng rãi trên kh&p th& gi&i. S& cách bi&t v& ki&n th&c ngày càng thu h&p.

S&c t&c

S& khác bi&t gi&u nghèo cũng ph&i do s& khác bi&t v& s&c t&c hay m&u da. M&t cách t&ng quát ng& i ta nh&n th&y nh&ng qu&c gia & B&c M& và Châu Âu là nh&ng n& c gi&u h&n c&. M&t khác, nh&ng n& c & Phi châu t&ng đ&i nghèo nh&t, r&i đ&n các n& c Á châu, Trung và Nam M&. Nh&ng không ph&i n& c nào & Âu châu cũng gi&u có. Liên Bang Nga, Serbia – Montenegro và Moldova là nh&ng n& c nghèo. M&t khác không ph&i n& c nào & Á châu cũng nghèo. Nhật B&n, Đài Loan, Nam Hàn, và Tân Gia Ba là nh&ng n& c gi&u.

Nhìn v& Tây Bán C&u, t& Mexico tr& xu&ng Cape Horn & c&c nam, không k& Virgin Islands và Puerto Rico c&a Hoa-K&, t&ng s&n l&ng n&i đ&a hàng năm cho m&i đ&u ng& i tính theo m&i l&c quân bình c&a nh&ng qu&c gia trong vùng này & trong t& kho&ng 1,200 M& kim t& i 15,500 M& kim. Nh&ng có n& c t&ng đ&i gi&u h&n là Barbados và Bahamas. Đây là hai n& c nh& mà đa s& là dân da đen v&i t&ng s&n l&ng n&i đ&a theo m&i l&c quân bình trung bình hàng năm cho m&i ng& i l&n l&t là 21,700 M& kim và 28,600 M& kim.

Nh& v&y ng& i ta không có th& k&t lu&n r&ng dân thu&c s&c t&c s&ng & mi&n B&c th&ng gi&u có h&n dân thu&c s&c t&c s&ng & mi&n Nam. Nhìn m&t cách t&ng quát, ng& i ta có th& có c&m t&ng r&ng cách phân bi&t này có ph&n đúng. Các nhà kinh t& h&c th&ng hay dùng đ&n danh t& “North-South Trade” đ& ch& s& buôn bán gi&a hai kh&i gi&u và nghèo B&c và Nam. Nh&ng xét k& h&n cũng có m&t s& tr&ng h&p không theo đ&nh lu&t này. Liên Bang Nga, Mongolia, và Trung Qu&c & mi&n c&c B&c, nh&ng là nh&ng n& c nghèo. N&u so sánh nh&ng qu&c gia lân bang v&i nhau, ng& i ta cũng th&y có nh&ng n& c mi&n B&c nghèo h&n n& c láng gi&ng & ph&ng Nam nh& B&c Hàn so v&i Nam Hàn, Mi&n Đ&n so v&i Thái Lan, B&c Vi&t so v&i Nam Vi&t (tr& c 1975), Nepal so v&i &n Đ&, ho&c Afghanistan so v&i Pakistan. Úc châu và Tân Tây Lan & mi&n Nam Bán C&u là hai tr&ng h&p đ& c bi&t vì công dân c&a hai n& c này ph&n l&n

Vì sao có nước giàu và nước nghèo?

Tác Giả: Nguyán Quác Khái
Thứ Sáu, 29 Tháng 4 Năm 2011 19:24

---

thuác gác ngái mián Bác là Anh quác.

Chính trá

Thá chá chính trá räng cä nháng đán sá giáu ngháo. Kinh tá gia đät giái Nobel ngái án Đá Amartya Sen nghiên cáu vá ngháo đäi và dân chá đá đáa ra mát lái tuyên bá nái tiáng: “Không bao giá cä mát nán đäi nào đáng ká xáy ra á mát nác đác láp, dân chá và cä tá do báo chí” . Nhân loái đá cháng kián nhiáu nán đäi kháng khiáp, nháng háu hát xáy ra đái nháng chá đác tài: (1) Ireland đái sá đä há đác đäan cáa ngái Anh (1845-1850). Háu quá: 1 triáu ngái Ái Nhá Lan chát và 2 triáu ngái di dân qua Má châu; (2) Nga Sá đái chá đá Cáng Sán và hán hán (1921). Háu quá: 5.1 triáu ngái chát; (3) Ukraine do ká hoách nông tráng táp thá cáa Cáng Sán Lián Sá (1932-1933). Háu quá: 7-10 triáu ngái chát; (4) Ethiopia đái chá đá Cáng Sán và hán hán (1984-1985). Háu quá: 8 triáu ngái chát; (5) India: liên tác trong thái gian ngái Anh chiám đäng cho tái khi án Đá đác đác láp vào năm 1947; (6) Trung Quác do ká hoách “Bác Nháy Vát” (1958-1961). Háu quá: 30 triáu ngái chát; (7) Somalia đái chá đác tài (1992). Háu quá: 1.5 triáu ngái chát đäi; (8) Bác Hàn đái chá đá Cáng Sán (1996 đán nay). Đá không phái là thiên tai mà tát cá là tai háa do con ngái tä ra.

Riáng tái Viát-Nam nán đäi xáy ra hai lán ká tá Đá Nhá Thá Chián đán nay: (1) đái sá đä há tàn bäo và đác tài cáa quân phiát Nhát và thác dân Pháp (1945). Háu quá: mát triáu ngái chát; (2) trong thái ká kinh tá xá hái chá nghiáa (1975-1986). Kát quá: nán đäi đá đáa tá Bác vào Nam, trám tráng hán hát là nháng vùng núi xa xôi häo lánh. Nhà nác phái lên tiáng kêu gái Liên Hiáp Quác giúp thác phám và mát triáu ngái vät biên.

Chá đá kinh tá chá huy tái nháng nác Cáng Sán đá làm cho háu hát nháng nác này trán nên ngháo đäi. Nái bát nhát là Liên Bang Sá Viát và Đäng Đác. Mát sá các nác Cáng Sán trác đá đây sau khi trá thành nháng nác tá do dân chá đá trán giáu cä hán trong hán mát tháp nián váa qua: Czech Republic, Estonia, Poland, Hungary, Slovakia, và Slovenia. Trung Quác và Viát-Nam mát mát cái tá kinh tá, mát khác ván chá tráng đác tài vá pháng dián chính trá. Chá đá kinh tá chá huy tuyát đái đá đác háy bá nháng nhà nác ván chá tráng đáng mát vai trò chá đá trong nán kinh tá. Tham nháng, hiáu năng tháp kém, và khu vác tá nhân bá đái sá phân biát là nháng hàng rào cán cho sá phát trián. Mác sáng cáa dân chúng đá đác cái thián mát phán nháng chám cháp và mát quân bình. Sá chênh lách giáu ngháo mái ngày mát gia tăng. Cuba mái đá chuyán bá chuyán sang kinh tá thá tráng. Cá thá giái chá còn mát nác duy nhát còn tuyát đái trung thành vái chá đá chuyán chính vá sán là Bác Hàn. Táng sán láng nái đáa cho mái ngái tính theo mái lác quân bình cáa Bác Hàn là 1,800 Má kim vào năm 2009, mát trong nháng nác ngháo nhát thá giái.

Vi sao có n̄c gīu và n̄c nghèu?

Tác Giả: Nguȳn Qūc Kh̄i

Thứ Sáu, 29 Tháng 4 Năm 2011 19:24

K̄t lūn

Tūi tác c̄a qūc gia, tài nguyên thiên nhiên, và s̄c t̄c không ph̄i là nh̄ng ȳu t̄ s̄ng ch̄t đ̄nh đ̄t s̄ tīn b̄ c̄a m̄t qūc gia. Căn b̄nh nghèu đ̄i có nh̄ng nguyên nhân tr̄c tīp nh̄ th̄ ch̄ chính tr̄, chính sách kinh t̄, xã h̄i và giáo d̄c c̄a m̄i qūc gia. Nh̄ng chính tr̄ và ch̄nh sách b̄ chi ph̄i b̄i đ̄a lý và văn hóa. Nh̄ s̄ đ̄c trình b̄y trong bài “văn Hóa Ch̄m Tīn”, văn hóa là ȳu t̄ s̄u sa làm cho m̄t qūc gia ch̄m tīn.

N̄u m̄t dân t̄c có m̄t b̄n ch̄t v̄ng m̄nh, m̄t nhân sinh quan đ̄ng đ̄n, dân t̄c đó có th̄ v̄t qua đ̄c nh̄ng hoàn c̄nh khó khăn và nh̄ng nguyên nhân tr̄c tīp c̄a s̄ nghèu đ̄i.

© Nguȳn Qūc Kh̄i

[1] UNDP, “Human Development Report 2010 —20th Anniversary Edition”, 2010.

[2] T̄t c̄ nh̄ng s̄ līu v̄ t̄ng s̄n l̄ng n̄i đ̄a, dân s̄, dīn tích và tôn giáo dùng trong bài vīt này đ̄u liên h̄ v̄i năm 2010 và l̄y t̄ tài līu “World Factbook 2010” do c̄ quan CIA sōn và l̄u tr̄ trên m̄ng l̄i www.cia.gov.

[3] M̄i thùng (barrel) ch̄a 42 gallons đ̄u thô.

[4] CIA, “World Factbook – Country Comparison: Oil Proved Reserves, March 2011.

[5] T̄ng s̄n l̄ng n̄i đ̄a (không tính theo căn b̄n m̄i l̄c quân bình) cho m̄i đ̄u nḡi là 1,100 M̄ kim vào năm 2010 so v̄i 430 M̄ kim vào năm 2002.

[6] Amartya Sen and Amartya K. Sen, “Poverty and Famines – an Essay on Entitlement and Deprivation”, Oxford University Press, London, 1983.

[7] Nguȳn Qūc Kh̄i, “Līu c̄i t̄ kinh t̄ và m̄ c̄a buôn bán v̄i th̄ gīi s̄ mang l̄i t̄ do dân ch̄ cho Vīt-Nam hay không?” Th̄ K̄ 21, s̄ 176, Westminster, California: December 2003.